

Stell og vedlikehold av beite.

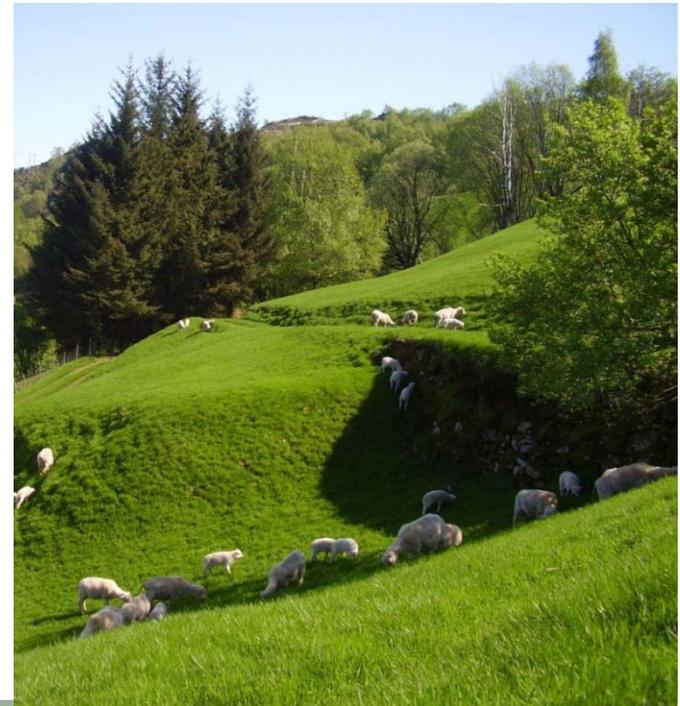
Innhald

- Definisjonar
- Tilskot
- Beitesystem
- Tilvekst
- Slått og beite
- Frøblandingar til slått og beite
- Rett beitetrykk
- Pussing av beite
- Kalking
- Rydding

Kvifor beite som tema

- Produksjon : dyra et og produserer kjøt, inntekter direkte og ved tilskot, målet er å oppnå best mogeleg resultat
- Kulturlandskapet: grønne, åpne landskap vitner om langvarig drift. Beitande dyr gjev "kvild for auge".

Jordbruksareal nytta til beite, - definisjonar:

- I rettleiingshefte for produksjonstilskot i jordbruket frå SLF, er jordbruksareal definert i tre hovudkategoriar:
- **Fulldyrka jord:** jordbruksareal som er dyrka til vanleg pløyedjupn og kan nyttast til åkervekstar eller eng. Arealet kan la seg fornya ved pløying.
- **Overflatedyrka jord:** jordbruksareal som for det meste er rydda og jamna i overflata, slik at det kan haustast maskinelt.
- **Innmarksbeite:** jordbruksareal som kan brukast til beite, men som ikkje kan haustast maskinelt. Minst 50 % av arealet skal vera dekkja av grasartar og beitetålande urter. Det er slikt areal mange kallar kulturbeite. Finn vel mest av dette i midtre og kanskje ytre strok av fylket?

Tilskot til beitedrift

- Produksjonstilskot, AK
Pr. daa eng og innmarksbeite (faktor)
- Regionalt miljøprogram, verdfull slåtte- og beitemark (ca kr 200 per daa).
- SMIL-ordning

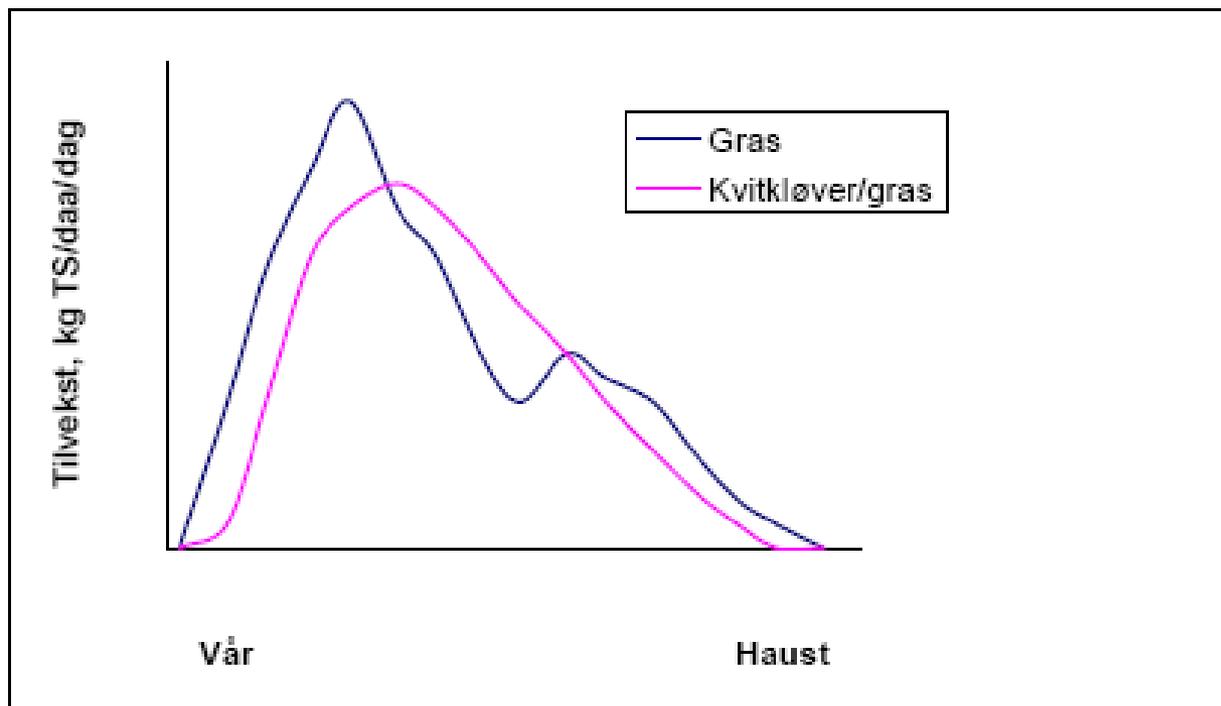
Val av beitesystem

- Viktige moment ved val av beiteopplegg:
 - o Dyretal
 - o Storleik og kvalitet på beitearealet
 - o Opplegg for anna fôring/tilleggsfôring
 - o Krav/ønskje til arbeidsbehov, investeringar m.m.
- Ulike system til ulike tider

Beitesystem

- Kontinuerleg beiting
 - Enkel løysing, utnyttar arealet dårleg
 - Utnytter under 60% av grasavlinga
- Kontrollert beite, styrt areal og beitetilbud
 - Muleg å halda høg produksjon
 - Utnytter 60-80% av grasavlinga
 - Stripebeiting / skiftebeiting
- Kombinasjon slått og beite

Tilveksten varierer i sesongen

Figur 3. Typiske vekstkurver for grasbeite og kløverrike beite.

Fra Bioforsk
"Handbok om
skiftebeiting"

Regulert kontinuerleg beite

- Vidareutvikling av kontinuerleg beite
- Areal vert utvida i takt med redusert plantevekst
- På dyrka jord haustast gjerne noko av arealet til 1. slått
- Det kan t.d. vera 2-3 i staden for eitt skifte
- Framleis lite arbeid med gjerding
- Bør ha tilleggsfôr tilgjengelig
- Avgjerende med tidleg beitestart for rett planteutvikling
Beitehøgde 6-8 cm
- For lite beite – inn med tilleggsfôring
- For mykje beite – reduser areal, inn med avpussing

Skiftebeite

- Beiteareal vert delt inn i fleire mindre skifte
 - Gjerne meir enn 3 skifte – fleire skifte gir jamnare vekst og kvalitet
- Gir plantene kvile
 - Vår: Nokre dagar pr skifte, 10-14 dagar kvile
 - Utover sommer: fleire skifter, lenger kvile -> auka areal 50 %
- Litt høgre gras enn i kontinuerlig beite
 - Tidleg beiteslepp best ca 6 cm gras
 - Sidan ca 12-15 cm inn på skifte – ut ved 5-8 cm
- Bør ha tilleggsfôr tilgjengeleg
- Viss ikkje naturleg inngjering og vassskjelde, relativt mykje arbeid med gjerding og vatn
- Lettare å styre, men viktig å passe på pussing
- God arealutnytting

Beitetilbud, tal skifte og kviletid

- Beitetilbud må vera 25 % større enn planlagt opptak
- God vekst → kort kvileperiode → få skifte
- Dårleg vekst → lang kvileperiode → fleire skifter
- Graset må vera vel 5 cm ved første vårslepp, litt høgre ved slepp på nytt beite
- Beitet bør aldri bli avbeita lenger enn ned til 5 cm
- Arealkravet vert dobla frå vår til haust.
 - Bør ha mulegheit til maskinell hausting

Slått og beite

- Alle beitesystem kan kombinerast med slått på dyrka mark
 - Også naudsynt grunna aukande arealbehov utover sommaren
- Viktige moment:
 - Slepp dyra på arealet ganske tett etter slått
 - Gir beiteprega planter
 - Må rekna om lag 4 veker gjenvekst for å ha godt håbeite
 - Juster gjødslinga til beitenivå

Frøblanding eng og beite

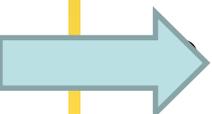
- Til engareal med beiting, - noko varigheit:
 - o God vårvekst – tidleg beite er verdfullt
 - o God haustvekst – haustbeite er verdfullt
 - o Bra kvalitet – stort fôropptak og tilvekst
 - o Lite sjukdom – friskt, smakelig fôr
 - o Må tåla trakk og avbeiting utan å mista vekstpunkt
 - o Ha emne til å spreia seg og tetta grasbotn
 - o Stabil overvintring, gi bra med vinterfôr
 - o God varigheit – mange års brukstid, god konkurranseemne mot ugras

Frøblanding til eng og beite

Ofte dette forholdet mellom artar i frøblandinga:

- Timotei Grindstad 45 %
- Engsvingel Fure 20%
- Engrapp Knut 20 %
- Raudkløver Lea 5%
- Kvitkløver Sonja 10%
- "Pluss" fortel at det er fleirårig raigras med

Kløver

- o Kløver er proteinrik, passer godt når dei "for lette" lamma skal leggja på seg utover hausten. Kan erstatta kraftfôr
- o Kløver generelt større fôropptak i fôringsforsøk
 - Varierende erfaring med avbeiting, kanskje avhengig av kløversort
 - Kløver er tregere enn gras fra våren
- o Kløver har høgere mineralinnhold
- o Kløver sparer N-gjødsel

Vårvekst i rødkløver og timotei

Rett beitetrykk

- Beitetrykk: tal dyr per dekar og dag
- Rett beitetrykk gir:
 - God utnytting av areal
 - Mindre arbeid med stell av beitet
 - Rolege dyr
- Feil beitetrykk gir:
 - Meir ugras
 - Større behov for tilleggsfôring og pussing

Praktisk gjødsling av areal som skal beitast

- Viktigste tilpassing på våren
 - o Låg/moderat N-mengde: 3 kg/daa
 - o Relativt kaliumfattig gjødsel
 - o Sterk vårgjødsling = overvokst beite
 - o Tilpass tal skifter og kviletid
- **Gjødsla lite og ofte – jamnare tilvekst og kvalitet**

Husdyrgjødsel på beite

- Husdyrgjødsel bør prioriteres på andre areal
- Ulemper, bl.a.: parasittar og ugrasfrø Kan følgja med gjødsla, tørr/fast gjødsel "verst"
- Bedre avbeiting etter møk frå andre dyreslag
- Må ha lite gjødsellukt og –rester
 - o Lang tid mellom spredning og avbeiting, helst over 3 veker
 - o Vassblanda gjødsel eller vatning etter spreing
 - o Mindre mengder

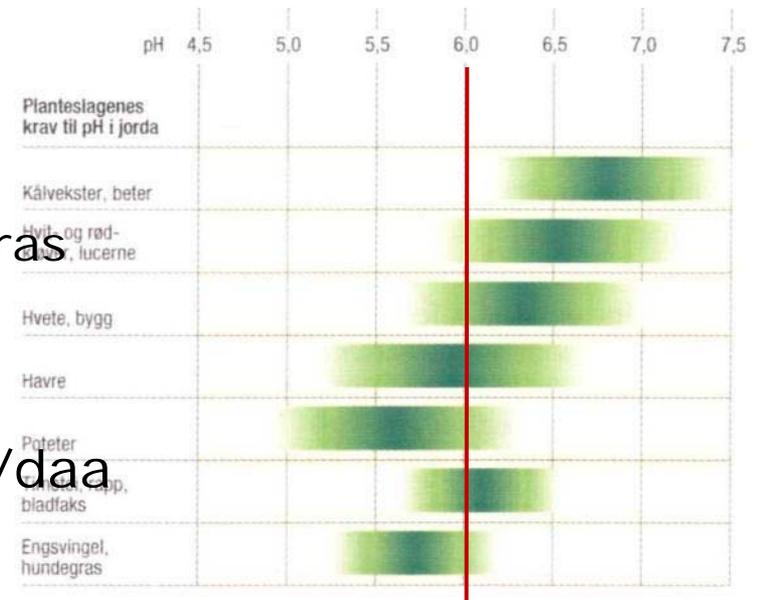
Pussing av beite

- Formål med pussing:
 - Bli "kvitt" vraka gras
 - Spre gjødselruker, ikkje puss for lågt
 - Stimulere plantene til vegetativ vekst
- Beitet bør pusses etter hver avbeiting
- Må seinest starte etter 2. avbeiting og før 1. slått

Kalking

- Kulturplantene trivest best ved pH 6
 - Varige beite er ofte sure
- God kalktilstand gir:
 - Større avling
 - Betre konkurranseemne mot ugras
- Jordartane har ulik bufferevne
- og bør kalkast ulikt
- Overflatekalking inntil 3-400 kg/daa

Krav til pH i jorda for noen kulturplanter.
Mørk grønt felt angir optimalt pH-område.

Råd for vedlikehold av kulturbeite

- Hald oppe høgt nok beitetrykk
- Puss av utvakse gras og følg etter med overgjødsling
- Rydd busker, kratt og overskot av tre
- Set inn tiltak mot ugrasutbreiing
- Kjenn til dei giftige plantene

Litt om kulturbeite

Foto: Øyvind Vatshelle, Forsøksringen Hordaland

Foto: Astrid Sandvik, Forsøksringen Sogn og Fjordane

For lågt beitetrykk, avpussing

- Det er viktig med avpussing av utvakse gras som står att etter beiting, bruk slåmaskin etterfulgt av overgjødsling

Beite pussa med beitepussar

Betring av beite

- Vår
- Isåing av raigras 3-4 kg/daa og/eller raud/kvitkløver 0,5 kg/daa, maskinsåing eller sveiv på når snøen har gått
- Dyra trør ned frø og beitinga held gamle planter nede.
- Brakking før ny innsåing gir mest alltid best resultat
- Tromling etter såing
- Overflatekalking, gjerne over 500 kg kalk, gjerne dolomitt viss lågt magnesiuminnhald i jorda
- Same hausten
 - o Grashøgde ~6 cm ved innvintring

Rydding/gjenvinning av beite

- Vurder plantedekket:
 - Det krevst grasplanter for å gje godt beite
- Rydd passe store areal
 - Dyra skal halda beitet ved like
 - Auk areal – rydd nytt i takt med dyretal
 - Forsert krattrydding gir lett ny gjengroing
 - Bruk gjerding til å styra avbeitinga

Rydding av busker, kratt og tre

- Rydd busker, kratt og tre ved hjelp av motor- eller ryddesag. La stå att tre til livd og skugge for dyra. Behandl trestubben med glyfosat for å unngå renningar. (Søk gjerne kommunen om SMIL-midler til dette.)

Foto: Astrid Sandvik

Foto: Magnhild Aspevik

Stubbebehandling av lauvtre

- **Biologi**

Etter rydding av lauvtre, blir danning av nye skot frå stubben og røtene stimulerte.

- **Mekaniske tiltak**

Med stort nok beitepress kan ein halde nye skot nede, med unnatak av or, som dyra ikkje er glade i .

Snauhogst gir meir lys og stimulerer til fleire og kraftigare skot enn dersom ryddinga blir gjort over lengre tid og nokre tre står att. Ringbarking kan gjerast heile året.

Først 2 år etter ringbarking kan treet fellast. Då er treet og rota dautt.

.....Stubbebehandling av lauvtre

- **Kjemiske tiltak**
- Stubbebehandling med Roundup blanda med vatn 1:3 må skje innan 8 timar etter hogst.
- Stubben kan sprøytast heile året med unnatak av april/mai når sevja stig. Fargestoffet "Blå Markeringsfarge" lettar gjerne arbeidet. Blir stubben gammal, må det skjerast av 2-3 cm for å koma ned til frisk ved.
- Selje og osp har begge felles rotsystem med andre tre av arten. Stubbebehandling av desse vil kunna drepa fleire enn dei behandla trea.